

Inhoud

Kaarten 11

Proloog: Schriever op steen 13

De tekentafel 18

Een gordel van saffier 35

† Gaait deur! 46

De slag en de stoot 53

Hoe het rode bolwerkeen blauwtje liep 62

De maarschalk van Blauwestad 76

Het worst-kaasscenario 84

The rising sun in the Blue City 92

De rups en de vlinder 103

Altijd blijven lachen 109

Pionieren! 125

Donkere wolken 139

Een vuiltje aan de zon 146

Als we geen geschiedenis hebben,

dan maken we er eentje 158

Het tijt keert 174

Limonade maken 186

In de ban van de Ring 197

Ganzedijk is dood, leve Ganzedijk! 202

Blauwestad kwam, en wij gingen 218

Kun je dorpen maken? 230
Wil de echte Blauwestadjer nu opstaan? 243

Epiloog: Oldambtmeermin 259

Stiefbedankt! 266

Tijldijn 271

O ja 281

Proloog: Schriever op stee

Op een mildfrisse aprilochtend sta ik ietwat onwennig in het havenkantoor met in elke hand een grote shopper. In de ene zitten een koektrommel en zorgvuldig ingepakte koffiekopjes uit de kringloopwinkel. In de andere mijn laptop, een verzameling schrijfblokken, grote dikke ordners vol archiefmateriaal, boeken over Oost-Groningen, een fleecedekentje – ik heb zelfs mijn sloffen meegenomen. De krijtborden liggen nog in de auto, die zal ik straks gaan halen.

Er is stilte en stilte, maar hier is de stilte wel héél stil. Hoewel ik weet dat er niemand is, roep ik toch uit gewoonte: ‘Hallooooo..?’ en schrik van de galm van mijn eigen stem.

Links van me staan sup-borden, voor mijn neus een plateau met koopwaar: alles voor je bootje – schoonmaakmiddelen, lak, kussentjes in allerlei kleuren. Vaargidsen. Waterkaarten. Folders van pelgrimsroutes. Ansichtkaarten met foto’s van Oost-Groningen.

Want daar ben ik, in het kunstmatige dorp Blauwestad om precies te zijn.

Een plattegrond van het dorp neemt de hele wand in beslag. Een houten balie op stahoogte, daarachter een keukentje en een toilet. Rechts van me een tafel en twee stoeltjes.

Mijn kantoor, de komende paar maanden.

Al tijden was ik op zoek naar een onderkomen om, als *artist in residence*, voeling te krijgen bij Blauwestad. Nadat

ik had besloten er een boek over te schrijven, bedacht ik dat ik verhalenspreekuren wilde houden in dat bijzondere dorp.

Begin jaren negentig werd het bedacht om het armlas-tige Oost-Groningen op te stuwen in de vaart der volke-ren. Veruit de meeste dorpen ontstaan organisch, maar Blauwestad begon op de tekentafel. Wat betekent dat voor de mensen die er wonen? Voor de mensen die er vroeger woonden, maar moesten wijken voor het water? En voor de mensen uit de omgeving die ineens akkerland in een dorp zagen veranderen? Aan de hand van gesprekken en obser-vaties wilde ik een beeld krijgen van de mensen van Blau-westad, want wie zijn dat eigenlijk? Heeft het dorp al een identiteit? Kun je je thuis voelen in een dorp dat twintig jaar geleden nog niet bestond? Dat soort dingen wilde ik onderzoeken. Beetje sfeer proeven, beetje rondwandelen, links en rechts een keuvelpraatje en ondertussen uitzoe-ken wat er nu eigenlijk allemaal leeft.

Ik had alleen een goede uitvalsbasis nodig.

Er werden me dingen toegezegd. Een woonboot, een bouwkeet op een ponton in de haven, midden in de reu-ring, weer een ander bootje. Een caravan. Niets daarvan lukte, en de paniek nam toe.

Anderhalfjaar rende ik al van het kastje naar de muur en weer terug. Ik was gestopt als *Trouw*-correspondent om dit boek te kunnen maken. Over drie weken zou ik werkloos zijn, en nog altijd had ik geen geschikte plek gevonden.

‘Mensen beloven fantastische dingen, maar als het erop aankomt, blijken het allemaal luchtkastelen,’ gniffelde een bevriende collega, toen ik me bij hem beklaagde hoe de vlag erbij hing. ‘Het lijkt Blauwestad zélf wel.’

Er werden wel dingen geopperd, zoals een bed and breakfast of bij iemand in huis. Ik mocht op het projectbureau komen zitten, zeg maar het zenuwcentrum van Blauwestad – het kantoor waar je moet zijn als je een huis wil kopen of iets wil weten over bouwplannen. Maar dat sloot allemaal niet aan bij wat ik voor ogen had. Ik wilde een plek waar spontaan dingen zouden kunnen gebeuren, waar mensen konden aanwaaien met een zekere vrijblijvendheid. Ik wilde de vrijheid en privacy hebben om gesprekken te kunnen voeren, wilde ook dat mijn gesprekspartners zich vrij zouden voelen om te zeggen wat ze wilden.

Het zoveelste telefoontje naar de mensen van het projectbureau dan toch maar. Ze hadden eerder al suggesties gedaan, wat dingen genoemd, zij kennen iedereen tenslotte, dus laat ik het nog één keer proberen.

‘Ik weet het ook niet meer,’ verzuchtte René Perton van het projectbureau – ingewijden noemen hem ‘de burgemeester van Blauwestad’. ‘Maar waarom bel je niet even met Thijs Huisman? Hij is havenmeester in het Havenkwartier, misschien heeft die een goed idee?’

Ik belde Thijs Huisman.

Stortte mijn hart bij hem uit.

Ik was zó voorgeprogrammeerd voor de zoveelste teleurstelling dat ik dacht dat ik het verkeerd verstaan had toen hij mijn klaagzang onderbrak.

‘Sorry,’ zei ik. ‘Wát zei je nou?’

‘Je kunt zó op mijn kantoor komen zitten hoor. Door de week is daar toch niemand.’

Wat het addertje was, vroeg ik.

Was er niet, zei hij.

Thijs had me nog nooit gezien, had geen idee wie ik was en of hij me kon vertrouwen, en hij gaf me zomaar de sleutel van zijn kantoor.

Schriever op stee, dat ging ik worden: Gronings voor artist in residence, ik had het gecheckt bij een hardcore Groninger. Thijs was niet alleen bijzonder gul en sympathiek, maar ook razend enthousiast. Hij dacht vrolijk met me mee en bleek vol ideeën te zitten. Als het mooi weer was, zei hij, dan kon ik de meubels wel buiten zetten zodat ik nóg meer mensen zou bereiken. Ik vertelde hem dat ik nog op zoek was naar een vloerkleedje, voor de herkenbaarheid en om de galm wat te dempen. ‘Jaaaaa!’ riep Thijs. ‘In een mooi fel kleurtje, zodat het lekker opvalt!’

Dat was twee weken geleden.

In de tussentijd heb ik tuincentra en kringloopwinkels afgestruind, op zoek naar frutsels om mijn *schriever op stee* op te vrolijken, ervoor te zorgen dat-ie zou opvallen. Zes slingers met donkerroze bloemetjes heb ik niet kunnen weerstaan – leek me leuk om die aan de buitenkant van het kantoor op te hangen. Uiteindelijk had ik zowat een schoenlepel nodig om mezelf tussen alle parafernalia in mijn oranje Peugeotje 107 te vouwen.

En nu sta ik hier met mijn kleedje en twee krijtborden. In grote dikke letters heb ik daar SCHRIEVER OP STEE op geschreven, en de Groningse groet MOI! Daaronder: ‘Ik verzamel verhalen voor een boek over Blauwestad en het Oldambt. Wilt u er eentje delen? Schuif dan aan op mijn verhalenspreekuur in het havenkantoor, onder aan de blauwe uitkijktoren. Hopelijk tot gauw!’

Ik stap naar buiten, zoek een plekje op de boulevard,

plant mijn borden neer en blijf er even naar staan kijken.

Het heeft iets plechtigs.

Zo moet het dus voelen als je een winkel hebt en bij het krieken van de dag je koopwaar uitstalt. Een handelaar in verhalen ben ik, al kom ik geen verhalen vérkopen, maar ze juist kopen – of nou ja vooruit, halen. Sterke verhalen in ruil voor sterke koffie.

In het fragiele aprilzonnetje rol ik mijn kleedje (op Thijs' advies is het Blauwestadblauw geworden) uit op het grasveld pal voor het kantoor en sleep de tafel en de twee stoelen naar buiten. Koektrommel op tafel. Blauw potje met ieniemienie pannenkoekplantje ernaast. Ik maak een foto en post die op Twitter. 'Mijn eerste verhalenpreekuur is geopend!' zet ik erbij, en ga op een van de stoeltjes zitten.

Een uur later.

Een auto parkeert, een lange man stapt uit en loopt op mijn tafel af. In lichtkleurig linnen is hij een en al zomer. Wit overhemd, grijze broek, lichtbeige pet, dito brilmonatuur. Beige espadrilles. 'Het havenkantoor is gesloten hoor!' zeg ik, vermoedend dat hij een ligplaats wil reserveren, een vaarkaat komt kopen of misschien wel iets wil vragen over bootjes, water of andere nautische zaken. 'Weet ik,' repliqueert hij. 'Maar ik kom voor jou. Jij bent toch de schrijfster?'

Een kennis van een kennis had mijn bericht op Twitter gezien, en die had hem een appje gestuurd: volgens mij moet jij eens met die mevrouw gaan praten.

Lichtelijk van mijn à propos – ergens had ik niet gedacht dat mijn aanpak zo snel al vruchten zou afwerpen – schenk ik twee koppen thee in en pak mijn schrijfblok erbij.

'Zo,' zeg ik.

'Vertel.'

De tekentafel

Dramawolken pakken zich samen, deze donderdagmiddag in oktober 2021 – als gladiatoren die de arena betreden.

Eigenlijk had de organisatie van het werkbezoek – PvdA-gedeputeerde Tjeerd van Dekken en zijn entourage – voor vandaag een rondvaart over het Oldambtmeer gepland, al stond daar in het programma wel tussen haakjes ‘afhankelijk van het weer’ achter, want ja, dit blijft wel Nederland natuurlijk. Volgens de voorspellingen gaat het hopen. Vanochtend is daarom de knoop doorgehakt: de boottocht wordt een busrit, en dus rijdt de touringcar van Pieter Dekker deze middag door de straten van Blauwestad, te beginnen bij het Havenkwartier, in de volksmond ‘het Dorp’ genoemd.

Gloednieuwe rijtjeshuizen met historische trapgevels, klokgevels, een enkele voorzien van een hijsbalk – geen pakhuis zonder hijsbalk, hoe takel je anders je inboedel naar binnen, nietwaar? Als het Amerikaanse en Aziatische toeristen in vervoering kan brengen, werkt het ook om aspirant-huizenkopers te verleiden. ‘Authentiek historisch karakter, maar dan wel van alle gemakken voorzien,’ zoiets zou Funda zeggen. De klok- en trapgevels zijn natuurlijk niet écht historisch. Maar is dat erg? Je kunt ervan houden of niet, en dat is exact wat de mensen doen.

Er zijn plaatsen waar iedereen van houdt. De Veluwe.

De Waddeneilanden. Maastricht. Er zijn ook plekken waar niemand echt een beeld bij heeft. Neem, ik zeg maar wat, Badhoevedorp. Of Hoevelaken. Of Heerhugowaard, voor mijn part. Of Metz, zoals Owen Donkers het beschrijft in zijn roman *Dryocopus*: ‘een stad zonder in het oog springend adjectief.’

En dan zijn er plekken waar je een beetje leedvermakelijk om gniffelt op verjaardagsfeestjes, als iemand vertelt er te wonen of te zijn opgegroeid. Den Helder. Delfzijl. Drachten. Heerlen. De Noordoostpolder. Toen een stem op de televisie eens geestdriftig onze woonkamer in toeterde dat ‘Het kán in Almere!’, mompelde mijn geliefde droogjes: ‘Ja, inderdaad, het kán. Maar het hóéft gelukkig niet.’ Het oordeel over Blauwestad schiet als de kogel in een flipperkast van het ene uiterste naar het andere, al overheerst het cynisme en komt het gejubel op zijn minst ietwat geforceerd over.

Je kunt zeggen wat je wil over ‘het Dorp’ – karakteristiek is het zeker. Sinds de bouw zijn de trap-, klok- en andere gevels het standaarddecor geworden voor foto’s en filmopnames. Vraagt RTV Noord een projectleider of wethouder voor de camera, dan moet dat wel even op de boulevard, zo met de haven en de huizen op de achtergrond. Want herkenbaar. Je weet meteen: dit is Blauwestad.

Aan boord van de bus zitten, behalve gedeputeerde Tjeerd van Dekken en vvd-wethouder Erich Wücker van de gemeente Oldambt, ook René Perton en Allard Wiersma van het projectbureau, zeg maar *the usual suspects* als er presentaties gehouden worden over, of mensen rondgeleid worden door, Blauwestad. Wiersma – baardje, zachte ogen – is beleidsmedewerker Stedenbouw bij de gemeente

Oldambt. De goedlachse, wat jongensachtige René Perton is hoofd van het bureau. Ook is hij programmamanager voor Leader in Oost-Groningen. Leader is een Europees subsidieprogramma dat in rurale, economisch wat achterblijvende gebieden geld verstrekt voor projecten die economie en leefbaarheid versterken.

Er zitten nog twee mensen in de bus: de eregasten van vandaag.

Al tijdens mijn eerste bescheiden ronde oriënterende gesprekken hoorde ik zeker vier mensen over zichzelf zeggen dat zij 'een grote rol' hadden gespeeld bij de totstandkoming van Blauwestad. Succes heeft, behalve vele vaders, ook vele moeders, broers, zussen, neven, nichten en peetouders. Maar eerlijk is eerlijk: zonder voorzet van deze eregasten was er helemaal nooit een Blauwestad gekomen. Ze heten Jan Timmer en Wim Haasken, en zij waren het die voor het eerst het idee opperden een stuk braakliggend landbouwterrein onder water te zetten.

Jan Timmer heeft de bovenste knopen van zijn witte overhemd speels open. Grijs waaihaar, aanwezig brilmontuur. Timmer woonde jarenlang in Oost-Groningen, nu in Duitsland, net over de grens.

Wim Haasken resideert een deel van het jaar in Zweden, waar hij en zijn vrouw een tweede huis hebben. Hij is kaal, draagt een zwarte bril, en zijn vlinderdas geeft hem iets glamoureuus, een beetje alsof hij onderweg is naar een première.

Blauwestad, the movie.

Haasken was jarenlang ambtenaar bij het ministerie van Landbouw, Timmer architect. En vandaag komen ze kijken wat er van hun wilde plannen van weleer geworden is.